

50 DINGEN DIE JE MOET WETEN WEEERSTE WERELDOORLOG

Jim Eldridge

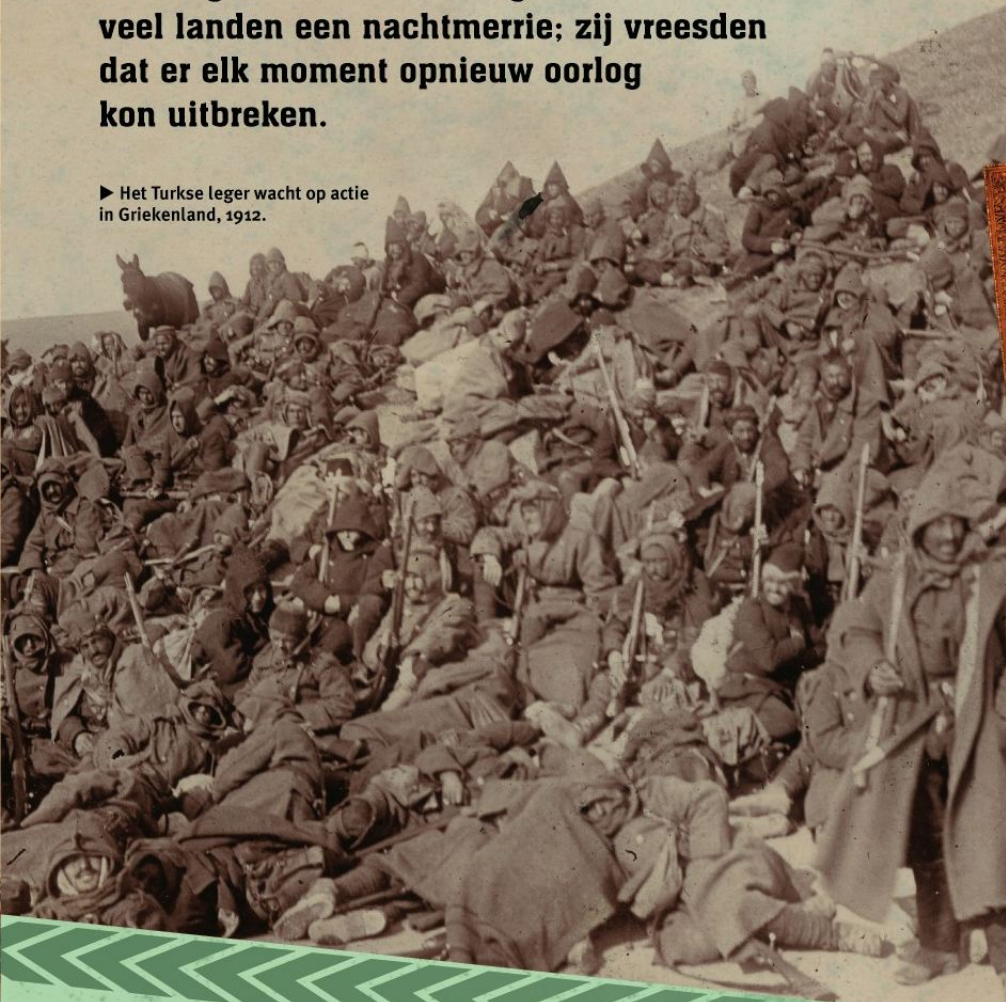

KokBoekencentrum
UITGEVERS | UTRECHT

BALKANOORLOGEN

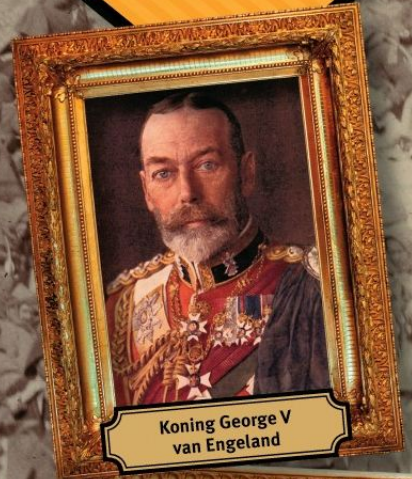
In 1912 bonden Montenegro, Servië, Griekenland en Bulgarije de strijd aan tegen het Ottomaanse (Turkse) Rijk. In 1914 keerde Bulgarije zich tegen zijn bondgenoten en begon een tweede oorlog. Bulgarije verloor veel grondgebied, terwijl Servië bijna in omvang verdubbelde. Dit grote Servië was voor veel landen een nachtmerrie; zij vreesden dat er elk moment opnieuw oorlog kon uitbreken.

► Het Turkse leger wacht op actie in Griekenland, 1912.

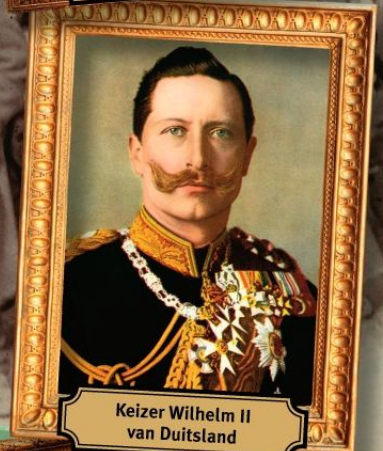

KONINKLIJKE BANDEN

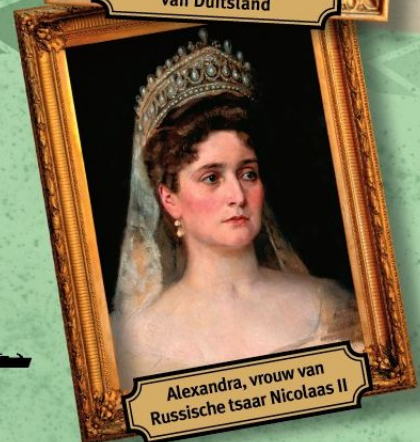
De meeste koninklijke families in Europa waren op een of andere manier aan elkaar verwant via koningin Victoria, die tot haar dood in 1901 de scepter zwaaide in Engeland. Drie van haar kleinkinderen waren:

Koning George V van Engeland

Keizer Wilhelm II van Duitsland

Alexandra, vrouw van Russische tsaar Nicolaas II

DE WAPENWEDLOOP

Uit angst dat hun rivalen zouden proberen grondgebied op hen te veroveren, deden de Europese landen wat ze konden om zichzelf te verdedigen. Ze vormden grotere en sterkere legers, uitgerust met de nieuwste en krachtigste wapens. Duitsland was met name jaloers op de Britse marine. Tussen 1906 en 1914 bouwde Duitsland 20 nieuwe oorlogsbotten!

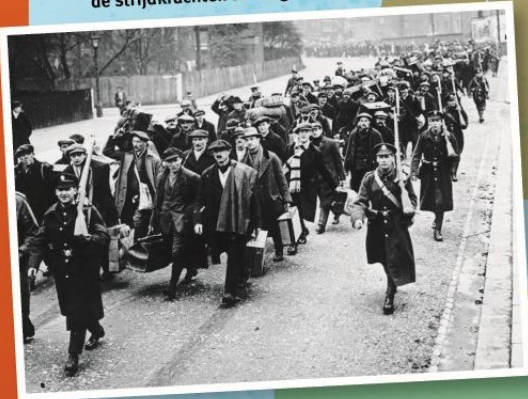

I 1914

Het jaar dat de oorlog begon

Na de moord in 1914 op de Oostenrijks-Hongaarse troonopvolger was het een kwestie van maanden voor heel Europa met elkaar in oorlog was. De legers marcheerden op, vol vertrouwen dat er een snelle, glorieuze overwinning zou volgen. Beide zijden waren er zeker van dat de oorlog met kerst alweer voorbij was. Niemand was voorbereid op de lange, uitputtende strijd die zou komen...

▼ Engelse mannen gaan in 1914 van huis weg om zich bij de strijdkrachten te voegen.

BESLISSENDE GEBEURTENISSEN

- 28 JUNI**
 Moord op aartshertog Ferdinand (zie pag. 8).
- 28 JULI**
 Oostenrijk-Hongarije verklaart de oorlog aan Servië. Rusland stuurt troepen om Servië te verdedigen.
- 1 AUGUSTUS**
 Duitsland verklaart de oorlog aan Rusland.
- 3 AUGUSTUS**
 Duitsland verklaart de oorlog aan Frankrijk.
- 3 AUGUSTUS**
 Duitsland valt België binnen. Engeland verklaart de oorlog aan Duitsland (zie pag. 9).

GEALLIEERDEN VERSUS CENTRALE MOGENDHEDEN

Toen de oorlog begon waren de strijdende partijen:

- ☀ **DE GEALLIEERDEN:** de Franse Republiek, het Britse Rijk, het Russische Keizerrijk, België, Servië en Montenegro.
- ☀ **DE CENTRALE MOGENDHEDEN:** het Duitse Rijk, het Oostenrijks-Hongaarse Rijk en het Ottomaanse (Turkse) Rijk.

LEGENDA

- CENTRALE MOGENDHEDEN (augustus 1914)
  - GEALLIEERDEN (augustus 1914)
  - NEUTRALE LANDEN
  - Frontlijnes eind 1914
  - 1 Moord op aartshterog Frans Ferdinand (zie pag. 8)
  - 2 Slag bij Mons (zie pag. 10)
  - 3 Slag bij Tannenberg (zie pag. 11)
  - 4 Slag bij de Marne
- 0 300 mijl
0 500 kilometer

- ☀ **AUGUSTUS**
De oorlog springt over naar Afrika (zie pag. 22).
- ☀ **23 AUGUSTUS**
Slag bij Mons (zie pag. 10).
- ☀ **27-30 AUGUSTUS**
Slag bij Tannenberg (zie pag. 11).
- ☀ **5-9 SEPTEMBER**
Slag bij Marne (zie pag. 12).
- ☀ **SEPTEMBER**
Ontstaan van de eerste loopgraven aan het Westfront (zie pag. 14).

De moord op Frans Ferdinand

Aartshertog Frans Ferdinand, de Oostenrijks-Hongaarse troonopvolger, bracht op 28 juni 1914 een bezoek aan Sarajevo in Bosnië. Daar werden hij en zijn vrouw neergeschoten door Gavrilo Princip, een lid van een Servische terroristische groepering. Deze moordaanslag was de spreekwoordelijke vonk in het kruitvat. De Eerste Wereldoorlog was een feit.

VERDEDIGINGSVERDRAGEN

Verschillende Europese landen waren gelieerd door **verdedigingsverdragen**. Daarin beloofden de landen dat ze elkaar zouden helpen als een van hen in oorlog raakte.

Duitsland, Oostenrijk-Hongarije en Italië tekenden in 1882 de Triple Alliantie.

Rusland, Frankrijk en Engeland vormden in 1907 een bondgenootschap dat de Triple Entente werd genoemd.

► Aartshertog Frans Ferdinand

WIE BIJ WIE

Oostenrijk-Hongarije verklaarde de oorlog aan Servië. Duitsland steunde zijn bondgenoot Oostenrijk-Hongarije en Rusland steunde Servië. Toen Duitsland de oorlog aan Rusland verklaarde, nam Frankrijk de wapenen op tegen Duitsland.

Het Schlieffenplan

3

Duitsland had zich jaren op deze oorlog voorbereid. In 1905 maakte graaf Alfred von Schlieffen aanvalsplannen op de landen die hij als Duitslands grootste vijanden zag: Frankrijk en Rusland. Zijn strategie was eerst Frankrijk te verslaan en dan zijn pijlen op Rusland te richten. In 1914 telde het Duitse leger meer dan 4 miljoen manschappen. Het land was klaar om tot actie over te gaan.

GRONDSLAGEN VAN HET PLAN

Het Duitse leger ging ervan uit dat alles volgens plan zou verlopen. Maar toen ze op 3 augustus 1914 België binnenvielen, pakte het anders uit.

AANNAMES

- 1 België zou snel verslagen worden.
- 2 Engeland zou zich buiten het conflict houden.
- 3 Rusland zou zes weken nodig hebben om zijn leger te mobiliseren.

DE REALITEIT

- 1 De Belgen boden hevig verzet. Ze vertraagden de Duitse aanval op Frankrijk met een maand.
- 2 Engeland verklaarde op 4 augustus de oorlog aan Duitsland.
- 3 Rusland had in tien dagen zijn leger op de been.

EEN TWEE-FRONTENOORLOG

Toen de Duitse troepen de Franse grens bereikten, stond het Franse leger hen al op te wachten. Het Russische leger naderde inmiddels uit oostelijke richting. Duitsland voerde nu oorlog op twee fronten: het Westfront (tegen Frankrijk en België) en het Oostfront (tegen Rusland).

◀ Op dit kaartje zijn het Oostfront en het Westfront met rode lijntjes aangegeven.

4

De cavalerie

Toen de oorlog uitbrak, beschikten alle legers nog over een cavalerie: een troepenmacht te paard. Het Britse leger bezat alleen al 25.000 paarden, tegen slechts 80 motorvoertuigen.

▼ De Britse cavalerie bestormt Duitse troepen tijdens de terugtrekking uit Mons.

SLAG BIJ MONS

In augustus landden de Engelsen in Frankrijk en marcheerden op naar het Belgische Mons voor een confrontatie met de Duitsers. Bij het nabijgelegen Élouges vielen twee Britse cavalerieregimenten het Duitse leger aan. Ze waren gewapend met zwaarden, lansen en revolvers, maar waren geen partij voor de Duitse machinegeweren. Er sneuvelden 250 Britse soldaten en 300 paarden.

STANDAARD BRITSE REVOLVER (WEBLEY)
Snelheid: 20-30 schoten per minuut
Bereik: 45 meter

STANDAARD DUITSE MACHINEGEWEER (MASCHINENGEWEHR 08)
Snelheid: 4000 schoten per minuut
Bereik: 2000-3500 meter

PAARDENKRACHT

Na augustus 1914 werd het aantal cavalerietroepen aan het Westfront gereduceerd. De paarden werden ingezet om **artillerie**, ambulances en voorraadwagens te trekken. Ze waren betrouwbaarder dan motorvoertuigen en kwamen makkelijker door de modder.

Slag bij Tannenberg

5

Op 7 augustus vielen twee Russische legers Duitsland binnen. Op 27 augustus stonden ze tegenover het Duitse leger in de Slag bij Tannenberg. Het was de eerste grote veldslag op het Oostfront.

▼ Duitse soldaten zoeken dekking bij een granaatontploffing.

RUSSISCHE LEGER vs. DUITSE LEGER

☀ 1,5 miljoen soldaten (uit een bevolking van 167 miljoen)	☀ 4 miljoen soldaten (uit een bevolking van 65 miljoen)
☀ 2 machinegeweren per bataljon (1000 manschappen)	☀ 36 machinegeweren per bataljon (1000 manschappen)
☀ Tekort aan getrainde officieren	☀ Goed opgeleide en ervaren officieren
☀ Onbeveiligde radiolijnen	☀ Gecodeerde radioberichten

▼ Na de veldslag werden duizenden Russen krijgsgevangen genomen. Hier staan ze in de rij voor eten in een gevangenkamp.

HOE EN WAT?

De twee Russische legers communiceerden niet met elkaar en hun plannen faalden. Er waren 150.000 Russen ten strijde getrokken, maar slechts 10.000 ontsnapten. De overigen werden gedood, verwond of gevangengenomen. Door deze vroege overwinning hoopten de Duitsers dat ze de oorlog snel zouden winnen.

Na onenigheid in 1905 hadden de Russische bevelhebbers gezworen nooit meer een woord tegen elkaar te zeggen!

6

Slag bij de Marne

In augustus 1914 trok het Duitse leger op naar Parijs. De geallieerden hadden een terugtrekkende beweging gemaakt, maar bij de rivier de Marne, ten oosten van Parijs, hielden ze stand. De Duitsers naderden snel. Begin september waren ze nog maar 50 kilometer van de stad.

HOE EN WAT?

Een gecombineerde Franse en Engelse troepenmacht (*BEF, British Expeditionary Force*) stopte de Duitse opmars. Medio september zetten ze een tegenaanval in en het Duitse leger werd gedwongen tot een terugtocht.

▼ Duitse soldaten bedienen machinegeweren in de Slag bij de Marne.

TAXI!

Op 6 september leek het een kwestie van uren voor de invasie van Parijs zou plaatsvinden. Er waren versterkingen opgeroepen, maar die hadden geen vervoer naar het front. Toen kreeg de Franse generaal Gallieni een briljant idee. Hij liet alle taxi's in de stad soldaten oppikken en ze naar de Marne rijden. Zo werden er met 600 taxi's 6000 reservemansschappen naar het front gebracht.

▼ Rijen taxi's in de straten van Parijs.

IEPER

De gevechten op het Westfront concentreerden zich rond de stad Ieper in het Vlaamse deel van België. De Britten namen Ieper in en hielden de stad de rest van de oorlog onder hun controle, ondanks voortdurende, zware aanvallen door Duitse troepen. De meeste Britse soldaten konden de naam 'Ieper' niet uitspreken en noemden de stad 'Wipers'.

De Race naar de Zee

7

Beide zijden probeerden zich achter de vijandelijke linies te manoeuvreren door omtrekkende bewegingen aan de noordflank van de gevechten. Terwijl de legers steeds verder noordwaarts trokken, legden ze op hun route loopgraven aan. Dit werd bekend als 'de Race naar de Zee'.

5 GROTE VELDSLAGEN

Er zijn in de Eerste Wereldoorlog 5 grote veldslagen uitgevochten in Ieper:

- 1** **Eerste slag om Ieper**
(19 oktober - 22 november 1914)
- 2** **Tweede slag om Ieper**
(22 april - 15 mei 1915)
- 3** **Derde slag om Ieper**
(31 juli - 6 november 1917, ook bekend als Passendale)
- 4** **Vierde Slag om Ieper**
(9 - 29 april 1918, ook bekend als de Slag aan de Leie)
- 5** **Vijfde Slag om Ieper**
(28 september - 2 oktober 1918)

★ Aan het eind van de oorlog was Ieper helemaal verwoest door al het geweervuur en de bombardementen.

★ Voor de oorlog was Ieper een welvarende stad. Dit is een foto van de beroemde Lakenhalle zoals hij vroeger was.

